

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 493/2022-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Editou Flaskárovou, advokátkou, Popradská 52, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 6C/13/2012 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 6C/13/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 6C/13/2012 konal bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 493/2022-8 z 25. augusta 2022 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6C/13/2012. Sťažovateľ žiada prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznať mu finančné zadost'učinenie 10 000 eur a náhradu trov konania.

2. Predmetom napadnutého konania je zaplatenie 12 086 eur s príslušenstvom z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemku. O sťažovateľovej žalobe z 3. februára 2012 okresný súd rozhodol rozsudkom zo 17. októbra 2014 tak, že ju zamietol, čo bolo potvrdené aj odvolacím súdom. Sťažovateľ podal 7. novembra 2017 dovolanie, na základe ktorého dovolací súd uznesením z 29. novembra 2018 vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie, ktoré ku dňu podania ústavnej sťažnosti nie je právoplatne ukončené.

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti stručne popísal priebeh napadnutého konania aj po rozhodnutí dovolacieho súdu a vytkol, že od posledného nariadeného pojednávania (30. novembra 2021) uplynulo 8 mesiacov a žiadne ďalšie pojednávanie vo veci nariadené nebolo. Poukázal tiež na skutočnosť, že v jeho veci nie je právoplatne rozhodnuté ani po 10 rokoch, pričom jeho právny nárok je v súčasnosti ohrozený nečakanou zmenou právneho názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), podľa ktorého vlastníčkovi pozemku prislúcha len jednorazová náhrada za užívanie pozemku zaťaženého vecným bremenom.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti konštatuje, že ústavná sťažnosť sa mu javí ako neopodstatnená, pretože v napadnutom konaní sa nevyskytlo žiadne podstatné obdobie nečinnosti a vo veci sa koná plynulo. K predĺženiu napadnutého konania prispela skutočnosť, že od upovedomenia o vybavení sťažnosti sťažovateľa 4. septembra 2020 bolo všetkých 9 nariadených pojednávaní zrušených. K tomu však došlo z objektívnych dôvodov, pričom podľa súdu nie je zanedbateľné, že na určenie termínu pojednávania mala zásadný vplyv aj špecifická situácia v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19, v dôsledku ktorej bola možnosť nariadenia pojednávania obmedzená, čo okrem iného spôsobilo aj nahromadenie ďalších spisov v súdnom oddelení zákonného sudcu pripravených na určenie termínu pojednávania.

5. Okresný súd poukázal aj na skutočnosť, že spis sa v období od 24. februára 2015 do 11. mája 2017 nachádzal na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) z dôvodu rozhodovania o odvolaní sťažovateľa proti rozsudku okresného súdu č. k. 6C/13/2012-321 zo 17. októbra 2014 a v období od 1. februára 2018 do 14. januára 2019 na najvyššom súde z dôvodu rozhodovania o podanom dovolaní sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu č. k. 5Co/95/2015-335 z 28. marca 2017. Zdôraznil, že nemožno pričítať v jeho neprospech predĺženie konania v dôsledku rozhodovania o opravnom prostriedku, resp. mimoriadnom opravnom prostriedku strany sporu, vrátane dĺžky tohto rozhodovania.

6. Podľa súdu nezanedbateľným faktorom vplývajúcim na celkovú dĺžku konania je fluktuácia zamestnancov súdu, a to na všetkých pracovných pozíciách vrátane sudcov, v čoho dôsledku opakovane dochádza k prerozdeleniu spisov z oddelení odchádzajúcich sudcov medzi sudcov, ktorí zotrávajú v pôsobení na okresnom súde, a ich následnému preťažovaniu nutnosťou vybavovania aj spisov, ktoré im pôvodne nepatrili.

II.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ opätovne dôvodí celkovou dĺžkou konania. Pokiaľ bol okresný súd toho názoru, že sťažovateľom uplatnená právna kvalifikácia o náhrade za užívanie pozemku z titulu neoprávneného majetkového prospechu je nesprávna, súd mal v konaní zmeniť právnu kvalifikáciu a rozhodnúť o náhrade za užívanie pozemku z titulu obmedzenia vlastníckeho práva. Uvedené pochybenie okresného súdu podľa sťažovateľa malo za následok, že musel čakať až do rozhodnutia najvyššieho súdu, ktorý ustálil v konaní pochybenie súdu prvej inštancie vo veci určenia právnej kvalifikácie.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

10. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

12. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že po právnej stránke ide o nárok na zaplatenie sumy 12 086 eur s príslušenstvom z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemku, resp. obmedzenia vlastníckeho práva k nemu, čo patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti súdov. Čo sa týka skutkovej stránky, ústavný súd konštatuje, že možno pripustiť istú mieru skutkovej zložitosti veci vyplývajúcu predovšetkým z nutnosti vykonať znalecké dokazovanie vrátane kontrolného znaleckého dokazovania.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu a z predloženého súdneho spisu. Okresný súd bol bezdôvodne nečinný 4 mesiace, keď po doručení rozsudku odvolacieho súdu 11. mája 2017 tento doručoval stranám až 13. septembra 2017. Od právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu 5. marca 2019, ktorým bol zrušený rozsudok odvolacieho súdu aj okresného súdu a vec vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie, do predvolania na pojednávanie z 15. októbra 2019 prešlo vyše 7 mesiacov, keď bol okresný súd nečinný. Pojednávanie nariadené na 12. december 2019 bolo zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonného sudcu a na ďalší termín 27. október 2020 boli strany predvolané až 9. septembra 2020, teda až po takmer 9 mesiacoch nečinnosti. Pojednávania nariadené na 27. október 2020, 15. december 2020 a 11. február 2021 boli zrušené z dôvodu epidemiologickej situácie s poukazom na § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 62/2020 Z. z.“). Po zrušení pojednávania nariadeného na 11. február 2021 bol okresný súd nečinný 6 mesiacov do 11. augusta 2021, keď boli strany predvolané na pojednávanie na 26. október 2021. Aj tento termín pojednávania bol zrušený, a to z dôvodu práceneschopnosti zákonného sudcu. Ďalší termín pojednávania nariadený na 4. november 2021 bol zrušený z dôvodu žiadosti žalovaného a termín pojednávania nariadený na 30. november 2021 bol opäť zrušený s poukazom na § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. Následne okresný súd predvolal strany na pojednávanie po takmer 2 a pol mesiacoch (11. februára 2022) na 6. jún 2022, teda o ďalšie 4 mesiace. Aj tento termín bol zrušený, a to z dôvodu školenia sudcu, termín na 9. jún 2022 bol zrušený z dôvodu náhleho zhoršenia zdravotného stavu sudcu a termín na 17. jún 2022 bol opäť zrušený z dôvodu na strane súdu. Následne po ďalších takmer 4 a pol mesiacoch nečinnosti okresný súd 28. októbra 2022 predvolal strany na pojednávanie na 23. január 2023.

15. Vzhľadom na uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu, ako aj zrušovanie termínov pojednávania (tiež z dôvodov na strane súdu) došlo k situácii, že od právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu 5. marca 2019 až dosiaľ, teda v období 3 rokov a 9 mesiacov, okresný súd nevykonával žiadny úkon, ktorý by reálne smeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa.

16. Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu v napadnutom konaní poukazuje aj na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/25/2018 z 29. novembra 2018, ktorým bol zrušený rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok okresného súdu vydaný v napadnutom konaní a vec vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Dôvodom uvedeného rozhodnutia najvyššieho súdu

bola skutočnosť, že rozhodnutím okresného súdu (ako aj potvrdzujúcim rozhodnutím odvolacieho súdu) došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Z uvedených skutočností vyplýva nesprávna a nesústredená činnosť okresného súdu, ktorá tiež spôsobila prieťahy v napadnutom konaní.

17. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

18. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o zaťažnosti príslušných súdnych oddelení a konajúcich sudcov ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

19. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

20. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená.

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

22. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur, čo odôvodnil celkovou dĺžkou napadnutého konania, svojou právnou neistotou a skutočnosťou, že jeho právny nárok je ohrozený nečakanou zmenou právneho názoru najvyššieho súdu, podľa ktorého vlastníkovi pozemku prislúcha len jednorazová náhrada za užívanie jeho pozemku zaťaženého vecným bremenom.

23. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

24. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho už uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a nesprávnu a nesústredenú činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľa, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľa nevyhovel.

IV.

Trovy konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 492,31 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 193,50 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 11,63 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto dane. Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľa z 28. novembra 2022, ústavný súd sťažovateľovi nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

28. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. decembra 2022

Peter Straka
predseda senátu